

Redovisning av regeringsuppdraget om ämnesbetyg

Inledning

I enlighet med ändringar av regleringsbrevet 2023 för Universitets- och högskolerådet ska myndigheten med anledningen av införandet av ämnesbetyg lämna förslag på minst två olika modeller som innebär att sökande under en övergångsperiod konkurrerar i en egen urvalsgrupp. I uppdraget ingår att lämna nödvändiga författningsförslag samt beskriva dess konsekvenser. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 13 december 2024.

Nedan följer en redovisning av UHR:s förslag.

Bakgrund

I redovisningen av regeringsuppdrag om ämnesbetyg (dnr 01862-2021) lämnade UHR i augusti 2023 förslag på att införa en särskild urvalsgrupp för sökande med ämnesbetyg. Förslaget innebar att sökande förutom att delta i en särskild urvalsgrupp även konkurrerade i urvalsgruppen för sökande med äldre betyg (BI).

I den redovisningen pekade UHR på flera osäkerhetsfaktorer, men eftersom Skolverkets data visade på att eleverna i gymnasieskolan riskerade att få lägre betyg och därmed skulle kunna missgynnas vid antagning till högre utbildning valde UHR ändå att föreslå denna lösning.

I denna rapport föreslår UHR två modeller som innebär att sökande konkurrerar i en egen urvalsgrupp. Om regeringen fattar beslut om någon av modellerna föreslår UHR att den särskilda urvalsgruppen gäller under perioden 1 juli 2028 till 1 juni 2031.

UHR har också valt att framföra ett nollalternativ som förslag. Nollalternativet innebär att sökande med ämnesbetyg konkurrerar i samma urvalsgrupp/er som övriga sökande.

Den senaste gymnasiereformen (Gy11) innebar att eleverna skulle betygssättas enligt en ny skala (A-F) och av betygskriterierna framgick det bland annat att meritvärdena för eleverna skulle bli lägre än tidigare. Det fanns alltså ett tydligt incitament att under en övergångsperiod gynna dessa elever vid antagning till

högre utbildning. Den gymnasiereform som kommer att införas under 2025 (Gy25) saknar dessa tydliga incitament och därför har UHR nu valt att gå fram även med detta nollalternativ.

Redovisning av data

För att undersöka påverkan på meritvärdet i och med införandet av ämnesbetyg har UHR fått uppgifter från Skolverket.

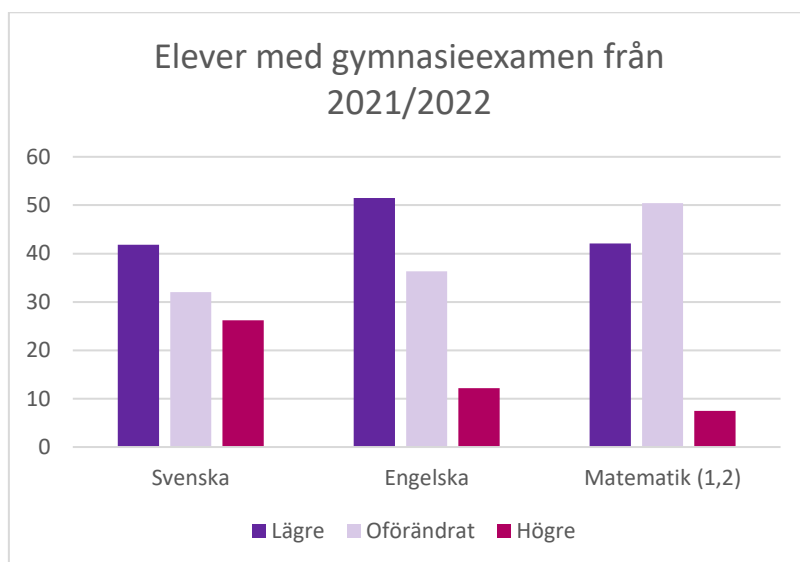
Underlaget består av genomsnittsbetygspoäng i teoretiska kurser från examensbevis på högskoleförberedande program läsåret 2021/2022. Skolverket har gjort antagandet att dagens kurser kommer att motsvara nivåerna i respektive ämne och utifrån det tagit fram den genomsnittliga betygspoängen. Uppgifterna har sedan jämförts med kursbetyg enligt dagens meritvärdering.

Resultatet visar att elever med ämnesbetyg riskerar att få lägre betyg jämfört med elever med kursbetyg. Detta gäller särskilt i de gymnasiegemensamma ämnena svenska och engelska.

Underlag från Skolverket

Nedan redovisas underlaget från Skolverket.

Figur 1: Möjlig påverkan på betyg i gymnasiegemensamma ämnen för elever med examen från ett högskoleförberedande program vid ämnesbetygsbetygens införande

Underlag från antagningssystemet NyA

I syfte att se sökandemönster har UHR tagit fram data från sex antagningsomgångar efter den senaste gymnasiereformen Gy11. De antagningsomgångar UHR har ansett vara relevanta är HT2014, HT2015 och HT2016 samt HT2021, HT2022 och HT2023.

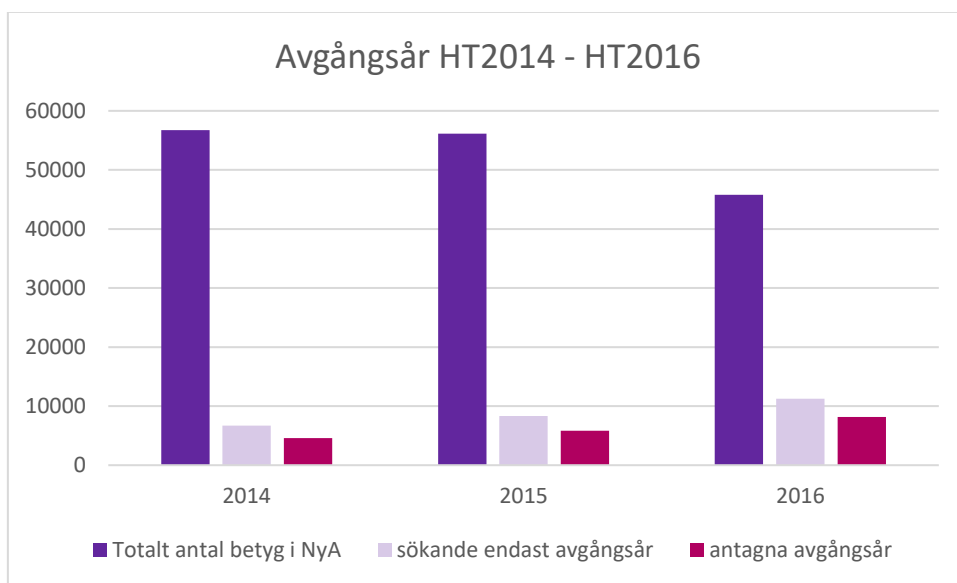
Mellan 2014 och 2016 konkurrerade sökande med gymnasieexamen i enlighet med Gy11 i urvalsgruppen BIEX.

Tabellerna visar att de sökande med höga betyg (mellan 18,00 och 22,50) i hög grad blir antagna vid sin första ansökan medan de med något lägre betyg finns kvar som sökande ett antal antagningsomgångar.

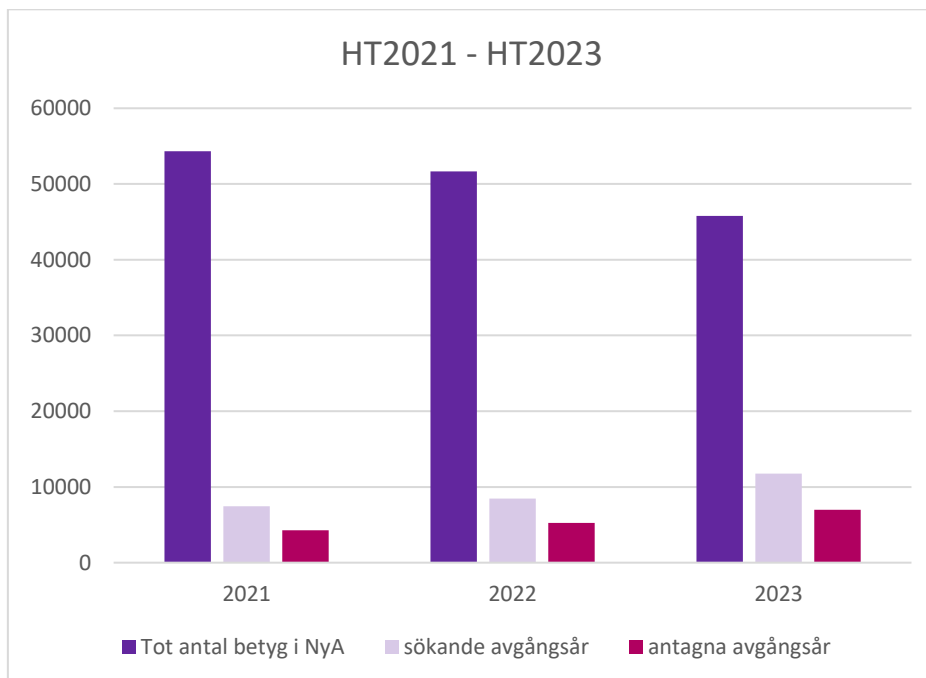
Tabell 1: Antal sökande som deltar i urvalsgrupp BI respektive BIEX HT2014 - HT2016

Totalt antal sökande i BI respektive BIEX per år			
Urvalsgrupp	HT2014	HT2015	HT2016
BI	232 691	227 449	218 362
BIEX	30 786	51 576	67 884
Totalt	263 477	279 025	286 246

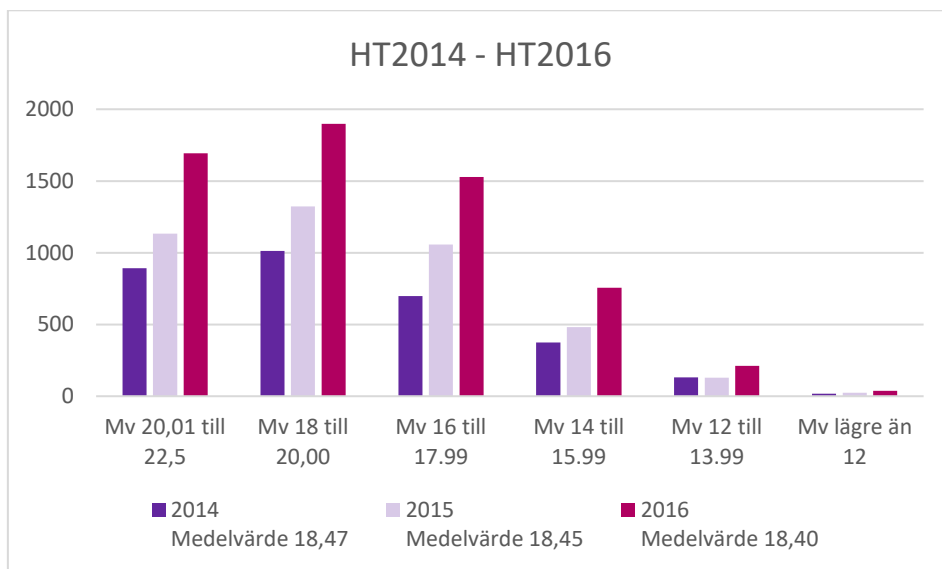
Figur 2: Sökande med gymnasieexamen från ett visst år som endast söker avgångsåret. Totalt antal betyg avser samtliga betyg i NyA för behöriga sökande aktuellt år.

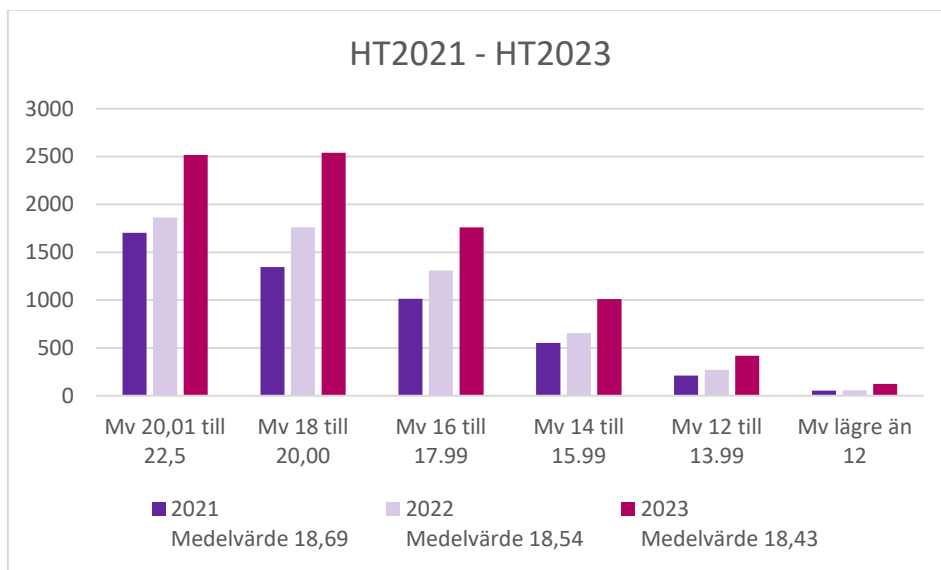
Figur 3: Sökande med gymnasieexamen från ett visst år som endast söker avgångsåret. Totalt antal betyg avser samtliga betyg i NyA för behöriga sökande aktuellt år.

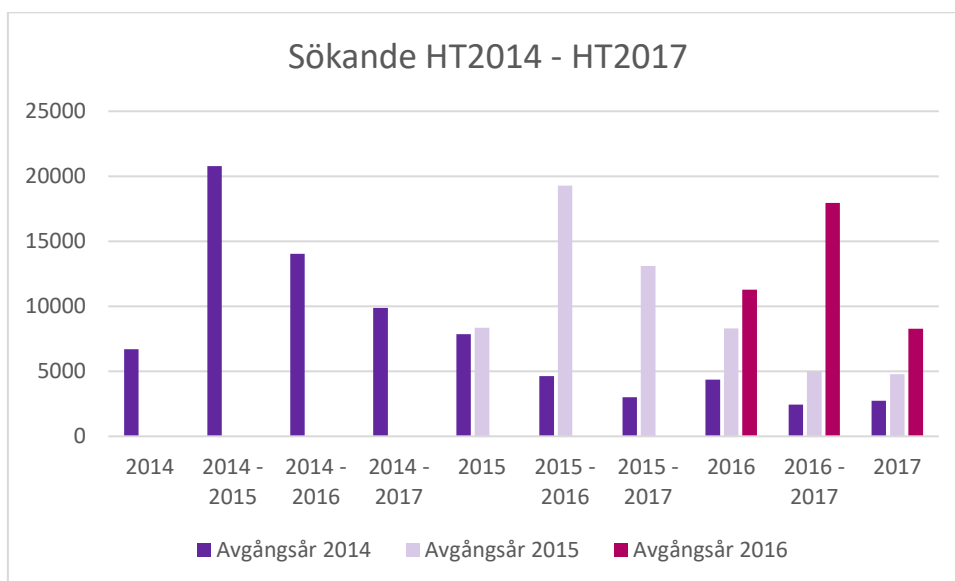
Figur 4: Meritvärde för antagna i BLEX som endast söker avgångsåret. Mv = Meritvärde.

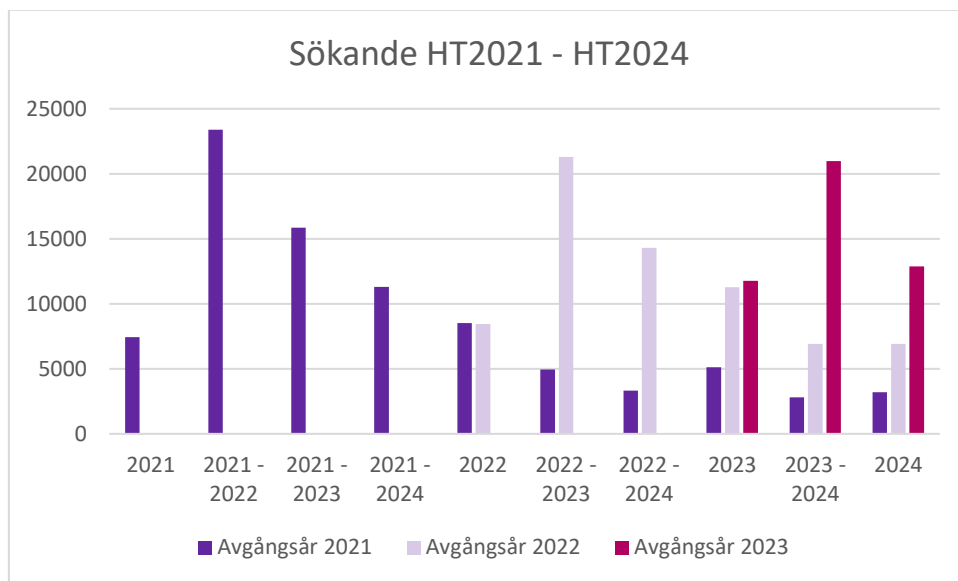
Figur 5: Meritvärde i BI för antagna som endast söker avgångsåret. Mv = Meritvärde.

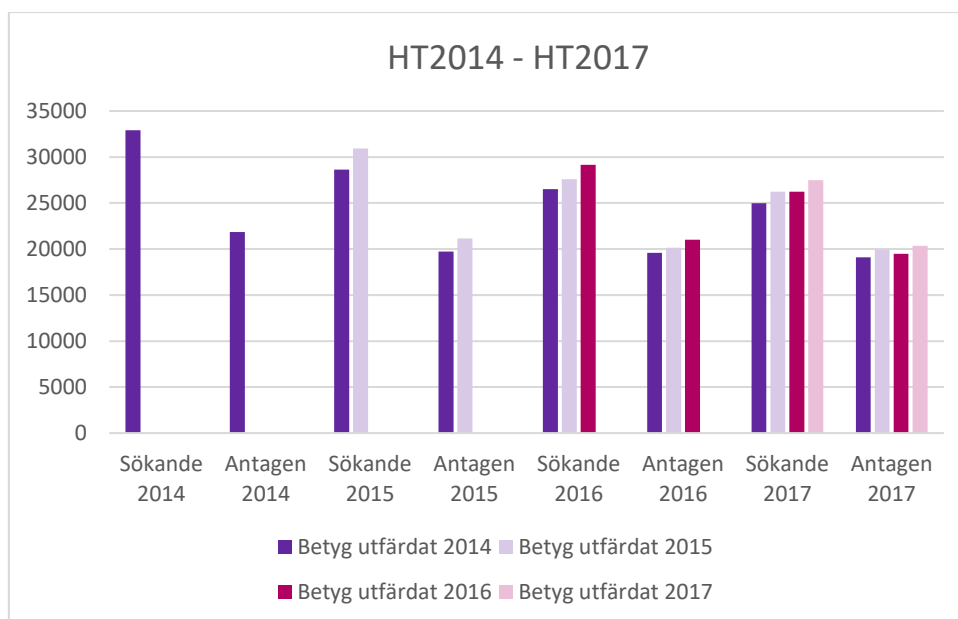
Figur 6: Sökandemönster för sökande med olika avgångsår.

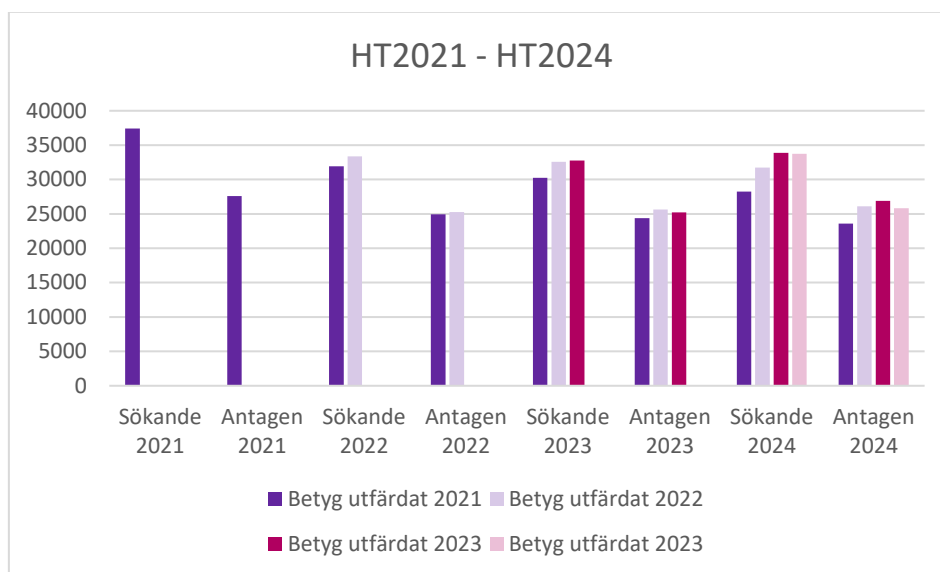
Figur 7: Sökandemönster för sökande med olika avgångsår.

Figur 8: Sökande och antagna med betyg utfärdade 2014 - 2017.

Figur 9: Sökande och antagna med betyg utfärdade 2021 - 2024.

Förslag på modeller

UHR har i arbetet med regeringsuppdraget tagit fram två olika förslag där sökande med ämnesbetyg konkurrerar i en särskild urvalsgrupp under perioden 1 juli 2028 till och med 1 juni 2031. UHR har också tagit fram ett nollalternativ.

Nollalternativet innebär ingen särskild urvalsgrupp för elever med ämnesbetyg utan de konkurrerar på samma premisser som övriga sökande.

Modell 1

Sökande med examen enligt Gy25 deltar i en **egen** urvalsgrupp.

Under den tidsbegränsade perioden fördelas platserna för sökande med gymnasiebetyg utan komplettering i två grupper, BI och en ny urvalsgrupp, BI25. I BI deltar behöriga sökande med gymnasiebetyg från Gy11 eller tidigare gymnasiereformer och i BI25 endast de med gymnasieexamen enligt Gy25. De med examen i enlighet med Gy25 konkurrerar med andra ord inte i BI.

Platserna mellan dessa urvalsgrupper fördelas efter antalet behöriga sökande och den sökande deltar endast i en av urvalsgrupperna beroende på vilken typ av gymnasieexamen den sökande har.

Modell 2

Sökande med examen enligt Gy25 får delta i en **extra** urvalsgrupp och konkurrerar i minst två urvalsgrupper.

Under den tidsbegränsade perioden fördelas platserna för sökande med gymnasiebetyg utan komplettering i två grupper, BI och den nya urvalsgruppen BI25. I BI deltar samtliga behöriga sökande med gymnasiebetyg (inklusive de

med betyg enligt Gy25) och i BI25 endast de med gymnasieexamen enligt Gy25.

Sökande med gymnasieexamen enligt Gy25 genererar endast platser i urvalsgrupp BI25. I övrigt fördelas platserna efter antalet behöriga sökande.

Nollalternativet - ingen ny urvalsgrupp

Sökande med examen enligt Gy25 deltar i nuvarande urvalsgrupp BI och konkurrerar i den tillsammans med samtliga behöriga sökande med gymnasiebetyg utan komplettering.

Konsekvenser av förslagen

UHR vill framhålla att analysen är behäftad med osäkerhetsfaktorer, framför allt rörande hur meritvärdena kommer att påverkas i samband med införandet av ämnesbetyg. Data från Skolverket visar att betygen, framför allt i de gymnasiegemensamma ämnena svenska och engelska, kan komma att bli lägre. Samtidigt är det osäkert hur den kompensatoriska betygsättningen och de sammanvägda betygen i ämnena kommer att påverka meritvärdet för de som tar examen enligt Gy25. Hänsyn har inte heller tagits till eventuella beteendeförändringar hos elever och lärare.

Vidare vet UHR av erfarenhet att övergång mellan gymnasium och högre utbildning sker tidigare för de med högre meritvärden än de med lägre. De med höga meritvärden söker och blir antagna till högre utbildning relativt tidigt i livet och återkommer därefter mer sällan i antagningssystemet.

Konsekvenser Modell 1

Modell 1 innebär att sökande med examen i enlighet med Gy25 enbart konkurrerar i BI25.

Modellen är enkel och tydlig för de sökande. Vidare har det inte någon betydelse om det visar sig att elever med ämnesbetyg inte får lägre betyg då de konkurrerar i en egen urvalsgrupp och vare sig påverkar eller påverkas av andra sökande.

Det finns dock en risk att urvalsgruppen BI med denna modell kommer att dräneras på sökande med högre meritvärden och att meritvärdena på de sist antagna sjunker oproportionerligt i BI jämfört med BI25. Anledningen är att sökande med höga meritvärden blir antagna tidigt i livet och därefter återkommer mer sällan i antagningssystemet.

Inledningsvis kommer urvalsgruppen BI25 att vara mycket liten i jämförelse med BI och BII eftersom antalet platser mellan BI och BI25 fördelas efter antalet behöriga sökande. Idag överförs en tredjedel av utbildningsplatserna från BII till BI i enlighet med högskoleförordningen och denna tredjedel

kommer, om regeringen beslutar om en särskild urvalsgrupp, att fördelas mellan BI och BI25 efter hur många behöriga sökande respektive urvalsgrupp har. Ett sätt att kompensera för att urvalsgrupp BI25 blir mycket liten skulle kunna vara att låta en större andel av platserna från BI tillfalla BI25 och därmed frånga regeln om fördelning av utbildningsplatser efter antal behöriga sökande. Det är dock svårt att förutse hur stor andel av denna tredjedel som bör tillfalla BI25 för att uppnå proportionalitet i antagningen.

Konsekvenser Modell 2

Modell 2 innebär att den sökande med betyg från Gy25 konkurrerar i både urvalsgrupperna BI och BI25.

Data från Skolverket visar att meritvärdena i och med införandet av ämnesbetyg riskerar att sjunka, särskilt avseende de gymnasiegemensamma ämnena svenska och engelska. Visar det sig att antagandena inte stämmer, eller att beteendeförändringar hos lärare och elever gör att meritvärdena för denna grupp inte blir lägre utan oförändrade eller högre, finns det en risk att denna grupp sökande blir antagna i högre grad i relation till sökande i andra urvalsgrupper.

Sökande med betyg från Gy25 genererar enbart platser till BI25 men konkurrerar även om utbildningsplatser i BI, platser som andra grupper av sökande har genererat. UHR anser att detta inledningsvis inte kommer att ha så stor effekt på antagningen, men vartefter gruppen sökande med ämnesbetyg blir större kan det komma att påverka möjligheten för äldre sökande att bli antagna till högre utbildning.

UHR ser en risk att sökande med ämnesbetyg kommer att bli överkompenserade vid antagning med denna modell.

Konsekvenser nollalternativet

Som tidigare redovisats visar Skolverkets data att meritvärdena för sökande med betyg enligt Gy25 kan komma att bli lägre.

Det finns dock faktorer som dessa data inte tar hänsyn till, exempelvis den kompensatoriska betygssättningen, att betyg nu ska sättas sammanvägt under loppet av i vissa fall ett antal år och det faktum att lärarna har att förhålla sig till samma betygsskala som tidigare och därmed är bekanta med den.

Sammantaget skulle dessa premisser i praktiken kunna resultera i att betygssättningen inte påverkas nämnvärt eller att betygen blir högre än tidigare.

Det finns med andra ord risker med både modell 1 och 2 vilket gör att vill framföra alternativet att låta urvalsgrupperna stå oförändrade och låta samtliga sökande konkurrera på lika villkor.

Ikraftträdande och kostnader

Ikraftträdande av nytt regelverk behöver ske i början av år 2027, så att UHR ges möjlighet att ta fram eventuella nya föreskrifter, informera sökande och vägledare om regelverket samt genomföra erforderlig systemutveckling och implementering.

UHR bedömer att ett införande av en ny urvalsgrupp ryms inom befintliga medel.

Förordningsändring

Beslutar regeringen att införa en särskild urvalsgrupp för sökande med gymnasieexamen enligt Gy25 behöver bilaga 3 i högskoleförordningen (1993:100) ändras. I bilaga 1 till denna redovisning finns författningsförslag för de olika modellerna.

Bilaga 1

Förordningsförslag – särskild urvalsgrupp

Modell 1

Bilaga 3 /Träder i kraft l:2024-11-13/

PLATSFÖRDELNING PÅ GRUNDVAL AV BETYG OCH MERITVÄRDERING AV BETYG

I denna bilaga finns det enligt 7 kap. 13 § andra stycket och 18 § första stycket vissa bestämmelser om hur platser ska fördelas vid urval på grundval av betyg och hur betyg ska värderas.

Med betyg från gymnasieskolan avses i fråga om platsfördelning på grundval av betyg i denna bilaga även betyg från Europaskolan (European baccalaureate) och utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

Universitets- och högskolerådet får meddela föreskrifter i övrigt om meritvärdering av betyg från Europaskolan (European baccalaureate) och utbildning som leder fram till International Baccalaureate samt om hur sådana betyg ska ge meritpoäng.

Betygsgrupp III avser urval till utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2028 och före den 1 juni 2031

Platsfördelning på grundval av betyg

1. Vid urval på grundval av betyg enligt 7 kap. 13 § första stycket 1 ska platserna fördelas i förhållande till antalet behöriga sökande i en betygsgrupp som *indelas i I, II och III* respektive i en folkhögskolegrupp enligt följande.

Betygsgrupp:

I. sökande med

- betyg från gymnasieskolan,

- betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå, om minst två

tredjedelar av gymnasiepoängen avser sådan utbildning, och

- betyg från gymnasieskolans yrkesprogram som lett till en yrkesexamen i kombination med sådana betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som ger grundläggande behörighet till utbildning som påbörjas på grundnivå,

II. sökande med

- betyg från gymnasieskolan i kombination med betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller i kombination med betyg förvärvade genom prövning i gymnasieskolan av den som inte är elev där eller, i fråga om betyg från gymnasieskolans yrkesprogram som lett till en yrkesexamen, i kombination med sådana betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som leder till mer än grundläggande behörighet till utbildning som påbörjas på grundnivå, om betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller betyg förvärvade genom prövning i gymnasieskolan tillsammans eller var för sig utgör mindre än två tredjedelar av gymnasiepoängen, och

- betyg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i kombination med resultat från utbildning enligt förordningen (2018:1519) om behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning eller i kombination med intyg enligt den upphävda förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor eller i kombination med dokumenterat studieresultat från folkhögskola.

III. sökande med

- *betyg från gymnasieskolan **eller kommunal vuxenutbildning** som har utfärdats efter den 30 juni 2025 och som endast innehåller betyg enligt de ämnesplaner som infördes den 1 juli 2025.*

Folkhögskolegrupp:

sökande med studieomdöme från folkhögskola.

*2. Sedan platserna har fördelats i respektive grupp ska platserna i betygsgruppen fördelas i förhållande till antalet behöriga sökande i betygsgrupperna **I, II respektive III**. Därefter ska antalet platser i betygsgrupp II reduceras med en tredjedel. Denna andel ska tillföras betygsgrupperna I och III i förhållande till antalet behöriga sökande i respektive betygsgrupp.*

Modell 2

Bilaga 3 /Träder i kraft I:2024-11-13/

PLATSFÖRDELNING PÅ GRUNDVAL AV BETYG OCH MERITVÄRDERING AV BETYG

I denna bilaga finns det enligt 7 kap. 13 § andra stycket och 18 § första stycket vissa bestämmelser om hur platser ska fördelas vid urval på grundval av betyg och hur betyg ska värderas.

Med betyg från gymnasieskolan avses i fråga om platsfördelning på grundval av betyg i denna bilaga även betyg från Europaskolan (European baccalaureate) och utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

Universitets- och högskolerådet får meddela föreskrifter i övrigt om meritvärdering av betyg från Europaskolan (European baccalaureate) och utbildning som leder fram till International Baccalaureate samt om hur sådana betyg ska ge meritpoäng.

Platsfördelning på grundval av betyg

1. Vid urval på grundval av betyg enligt 7 kap. 13 § första stycket 1 ska platserna fördelas i förhållande till antalet behöriga sökande i en betygsgrupp som indelas i I och II respektive i en folkhögskolegrupp enligt följande.

Betygsgrupp:

I. sökande med

- betyg från gymnasieskolan,
- betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå, om minst två

tredjedelar av gymnasiepoängen avser sådan utbildning, och

- betyg från gymnasieskolans yrkesprogram som lett till en yrkesexamen i kombination med sådana betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som ger grundläggande behörighet till utbildning som påbörjas på grundnivå,

II. sökande med

- betyg från gymnasieskolan i kombination med betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller i kombination med betyg förvärvade genom prövning i gymnasieskolan av den som inte är elev där eller, i fråga om betyg från gymnasieskolans yrkesprogram som lett till en yrkesexamen, i kombination med sådana betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som leder till mer än grundläggande behörighet till utbildning som påbörjas på grundnivå, om betyg från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller betyg förvärvade genom prövning i gymnasieskolan tillsammans eller var för sig utgör mindre än två tredjedelar av gymnasiepoängen, och

- betyg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i kombination med resultat från utbildning enligt förordningen (2018:1519) om behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning eller i kombination med intyg enligt den upphävda förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor eller i kombination med dokumenterat studieresultat från folkhögskola.

Folkhögskolegrupp:

sökande med studieomdöme från folkhögskola.

2. Sedan platserna har fördelats i respektive grupp ska platserna i betygsgruppen fördelas i förhållande till antalet behöriga sökande i I respektive II.

Därefter ska antalet platser i II reduceras med en tredjedel. Denna andel ska tillföras I.

2 a. Vid urval till utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2028 och före den 1 juni 2031 ska sökande med gymnasieexamen från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning som har utfärdats efter den 30 juni 2025 som endast innehåller betyg enligt de ämnesplaner som infördes den 1 juli 2025 indelas i en särskild gymnasieexamensgrupp, I25. Sökande med gymnasieexamen från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning som har utfärdats efter den 30 juni 2025 med endast betyg enligt de ämnesplaner som infördes den 30 juni 2025 ska inte ingå i underlaget för beräkning av platsfördelning till betygsgrupp I. Vid platsfördelning ska den särskilda gymnasieexamensgruppen I25 och de övriga betygsgrupperna tilldelas platser enligt den princip om platstilldelning som framgår av 1. Den andel platser som enligt 2 annars skulle tillföras betygsgrupp I ska i stället fördelas mellan betygsgrupp I och den särskilda gymnasieexamensgruppen I25 i förhållande till antalet behöriga sökande i dessa två grupper.